

Конституційне право; муніципальне право

УДК 342.72+352/354+314.4+613.88

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15547348>

**Реалізація репродуктивних прав та гендерної демографічної політики
органами місцевого самоврядування: аналіз на основі статистичної оцінки
репродуктивного здоров'я в Дніпропетровській та Харківській областях**

Наливайко Лариса Романівна

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
головний науковий співробітник сектору теоретико-методологічних
проблем організації державної влади відділу проблем теорії держави і права

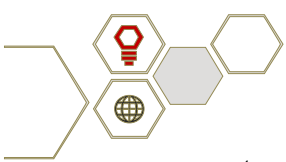
НДІ державного будівництва та
місцевого самоврядування НАПрН України,
м. Дніпро, 49005, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7696-4223>,
Web of Science Researcher ID: AAD-9641-2020,
Scopus ID: 57205587445

Лебедєва Юлія Владиславівна

старший викладач кафедри теорії держави та права
Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти,

Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, 49005, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9745-2796>,
Scopus ID: 58292637100

Прийнято: 19.05.2025 | Опубліковано: 29.05.2025

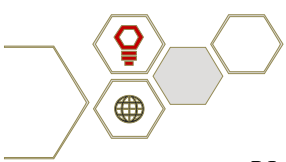
Анотація. У науковій статті аналізується роль органів місцевого самоврядування в забезпеченні репродуктивних прав громадян, впровадженні гендерно-орієнтованої демографічної політики та реалізації програм охорони репродуктивного здоров'я на місцевому рівні.

Автори зазначають, що Дніпропетровська та Харківська області, як одні з найбільш постраждалих від війни, переживають серйозні демографічні проблеми, зокрема зниження рівня народжуваності, скорочення чисельності населення та погіршення здоров'я жінок і дітей. Це ставить перед місцевими органами влади завдання забезпечення доступу до медичних послуг і впровадження ефективних політик, орієнтованих на забезпечення гендерної рівності.

У статті також зосереджено увагу на викликах, з котрими стикаються місцеві органи влади, серед яких обмежене фінансування та недостатній доступ до медичних послуг, необхідність оптимізації бюджетних видатків для підтримки репродуктивних прав в умовах соціально-економічних труднощів.

Також висвітлено стан репродуктивного здоров'я в Дніпропетровському та Харківському регіонах України, зокрема в 2023–2024 роках. Виявлено, що рівень народжуваності та здоров'я жінок і дітей є нижчими, а медичні показники, такі як високий рівень передчасних пологів та кесаревих розтинів, свідчать про серйозні труднощі у сфері охорони здоров'я. Проблеми, пов'язані з доступом до медичних установ, особливо в віддалених районах, посилюються бойовими діями.

Автори висловлюють думку щодо ряду рекомендацій, спрямованих на покращення доступу до медичних послуг, підвищення обізнаності населення про репродуктивні права та оптимізацію місцевих бюджетів для фінансування цих програм. Окрема увага приділяється проведенню гендерно-орієнтованих бюджетних аналізів для ефективного використання ресурсів. Крім того, автори акцентують увагу, що органи місцевого самоврядування повинні не тільки забезпечувати медичне обслуговування, але й проводити просвітницькі кампанії та інтегрувати репродуктивні права в процес бюджетування.

У рамках дослідження підкреслено критичну роль місцевих органів влади в реалізації репродуктивних прав на рівні громад, особливо в умовах війни, і запропоновано відповідне вдосконалення правового регулювання, що дозволить ефективніше використовувати обмежені ресурси задля покращення ситуації з репродуктивними правами в Україні.

Ключові слова: права людини, демографія, гендерна рівність, право на охорону здоров'я, соціальна політика, громадянське суспільство, репродуктивні права людини, репродуктивне здоров'я, органи місцевого самоврядування, гарантії реалізації репродуктивних прав людини.

Implementation of reproductive rights and gender demographic policy by local governments: analysis based on statistical assessment of reproductive health in Dnipropetrovsk and Kharkiv regions

Nalyvayko Larysa Romanivna

Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine,

Rector's Assistant on Gender Issues,

Dnipro State University of Internal Affairs,

Dnipro, 49005, Ukraine,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7696-4223>,

Web of Science Researcher ID: AAD-9641-2020,

Scopus ID: 57205587445

Lebedieva Yuliia Vladyslavivna

Senior Lecturer, Department of Theory of State and Law,

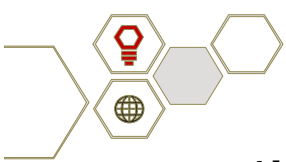
Teaching and Scientific Institute of Law and Innovative Education,

Dnipro State University of Internal Affairs,

Dnipro, 49005, Ukraine,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9745-2796>,

Scopus ID: 58292637100

Abstract. *The scientific article analyzes the role of local governments in ensuring the reproductive rights of citizens, implementing gender-oriented demographic policies and implementing reproductive health programs at the local level.*

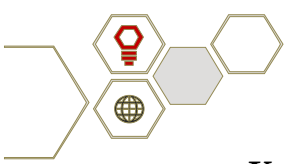
The authors note that Dnipropetrovsk and Kharkiv regions, as some of the most affected by the war, are experiencing serious demographic problems, in particular, a decline in the birth rate, a decrease in the population, and the deterioration of the health of women and children. This poses the task of local authorities to ensure access to medical services and implement effective policies aimed at ensuring gender equality.

The article also focuses on the challenges faced by local authorities, including limited funding and insufficient access to medical services, the need to optimize budget expenditures to support reproductive rights in conditions of socio-economic difficulties.

The state of reproductive health in the Dnipropetrovsk and Kharkiv regions of Ukraine, in particular in 2023–2024, is also highlighted. Fertility rates and women's and children's health are found to be lower, and health indicators such as high rates of preterm births and caesarean sections indicate serious health challenges. Problems related to access to health facilities, especially in remote areas, are exacerbated by hostilities.

The authors provide their views on a number of recommendations aimed at improving access to health services, raising public awareness of reproductive rights, and optimizing local budgets to finance these programs. Particular attention is paid to conducting gender-sensitive budget analyses to ensure efficient use of resources. In addition, the authors emphasize that local governments should not only provide health services, but also conduct educational campaigns and integrate reproductive rights into the budgeting process.

The study highlights the critical role of local authorities in the implementation of reproductive rights at the community level, especially in times of war, and proposes appropriate improvements to legal regulation that will allow for more efficient use of limited resources to improve the situation with reproductive rights in Ukraine.

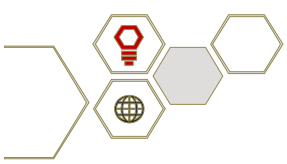
Keywords: *human rights, demography, gender equality, the right to health care, social policy, civil society, reproductive human rights, reproductive health, local governments, guarantees of the implementation of reproductive human rights.*

Постановка проблеми. Репродуктивні права є важливою складовою прав людини, що забезпечують можливість особи вільно вирішувати питання щодо свого репродуктивного здоров'я, народжуваності та сімейного планування. Однак в умовах складної демографічної ситуації в Україні, зокрема через військові дії, економічну нестабільність та соціальні трансформації, перед ефективною реалізацією цих прав постала низка викликів. Особливо важливою є роль органів місцевого самоврядування в забезпеченні доступу до репродуктивних послуг і впровадженні гендерно-орієнтованої демографічної політики на рівні громад, де органи влади мають прямий вплив на місцеві ініціативи, програми та бюджетні видатки.

Дніпропетровська та Харківська області, як одні з найбільш постраждалих від війни регіони, демонструють особливу складність у забезпеченні репродуктивних прав, оскільки на їх території спостерігається значне скорочення чисельності населення, зниження рівня народжуваності та наявність інших демографічних проблем, посилених наслідками війни. У той же час, органи місцевого самоврядування в цих областях несуть відповідальність за реалізацію політики у сфері репродуктивного здоров'я, забезпечення гендерної рівності та підтримку родин.

Однак, в умовах обмежених фінансових ресурсів та складної соціально-політичної ситуації, місцеві органи влади стикаються з низкою проблем: відсутністю достатнього фінансування на реалізацію програм, обмеженим доступом до медичних послуг, недостатнім рівнем обізнаності населення щодо своїх прав у сфері репродуктивного здоров'я, а також збереженням гендерних стереотипів, що впливають на доступ до цих послуг.

Зважаючи на особливості сучасної соціально-економічної ситуації та війну в Україні, ефективна реалізація репродуктивних прав є важливою складовою

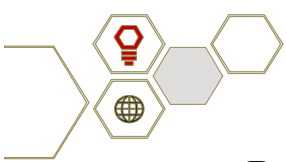

частиною як загальної політики охорони здоров'я, так і стратегічного розвитку країни в умовах забезпечення стабільності та прав людини. Тому дослідження питання ефективного гарантування репродуктивних прав на місцевому рівні в Дніпропетровській та Харківській областях, зокрема в умовах війни, набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Реалізація репродуктивних прав, гендерної політики та демографічної політики в Україні є предметом численних досліджень вітчизняних та міжнародних науковців. Багато з цих досліджень охоплюють вплив міжнародно-правових актів, а також соціальні, економічні та медичні аспекти, що впливають на реалізацію прав людини в сфері репродуктивного здоров'я.

Серед українських науковців значний внесок у дослідження репродуктивних прав та гендерної рівності зробили І. Балачук [11], О. Барабаш, С. Булеца, М. Вакулич, Н. Верхоглядова, О. Власова, І. Грицай, М. Громовчук, Т. Длугопольська, Т. Дробишевська, Л. Красицька, Ю. Лебедева [13], О. Лісниченко, К. Москаленко, Л. Наливайко [12, 14, 15], Н. Парамонов, Я. Шевченко та інші. Міжнародний вимір досліджень, зокрема, охоплюють праці таких авторів, як J. Butler, яка вплинула на формування сучасної гендерної теорії, А. Sen, чий праці присвячені питанням справедливості, розвитку та доступу до базових прав, включаючи репродуктивні, а також R. J. Cook, яка спеціалізується на правовому аналізі репродуктивного здоров'я у контексті прав людини.

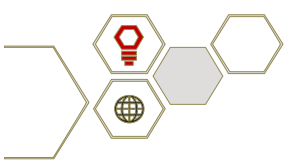
Загалом, дослідження репродуктивних прав та гендерної політики на місцевому рівні в Україні мають значну кількість теоретичних напрацювань, утім потребують подальшого вдосконалення, зокрема в контексті місцевого самоврядування, його ролі у впровадженні цих політик та врахування специфіки постконфліктних територій. Важливим є використання конкретних статистичних даних, що допоможуть дослідити реальні проблеми на місцях, а також визначити практичні кроки для вдосконалення правозастосування в сфері репродукції.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри те, що репродуктивні права і гендерна демографічна політика досліджені широко, вплив воєнного стану на їх реалізацію на регіональному рівні вивчено недостатньо. Особливо бракує комплексного правового аналізу з посиланням на статистичні дані про стан репродуктивного здоров'я у Дніпропетровській та Харківській областях. Наше дослідження заповнює цю прогалину, аналізуючи, як місцеві органи самоврядування адаптують політику в умовах війни, які проблеми виникають у доступі до репродуктивних послуг та наскільки ефективні існуючі програми. Це дозволяє запропонувати практичні рекомендації для покращення реалізації репродуктивних прав на місцевому рівні в кризових умовах.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження – здійснити комплексний аналіз реалізації репродуктивних прав і гендерної демографічної політики органами місцевого самоврядування в умовах воєнного стану на прикладі Дніпропетровської та Харківської областей. Для досягнення цієї мети передбачається: проведення правової оцінки чинного нормативного регулювання у сфері репродуктивних прав і гендерної політики на місцевому рівні; аналіз актуальних статистичних даних щодо стану репродуктивного здоров'я у 2023–2024 роках; виявлення основних викликів, пов'язаних із медичним забезпеченням, соціальними чинниками та доступом до послуг у період збройного конфлікту; формулювання практичних рекомендацій для органів місцевої влади щодо вдосконалення правозастосування, системи медичного забезпечення та соціальних програм.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні система правового регулювання репродуктивних прав і гендерної політики ґрунтується на низці міжнародних угод, національних законів і нормативно-правових актів. Основними міжнародними документами, зокрема, є Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979) [1], Пекінська декларація та План дій (1995) [2], а також рекомендації та рішення міжнародних організацій, серед яких ООН та Європейський Союз. Ці документи накладають зобов'язання на держави

щодо забезпечення рівних прав та можливостей у сфері репродуктивного здоров'я та гендерної рівності.

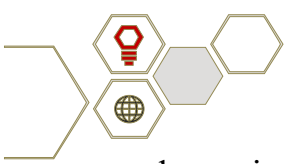
На національному рівні важливими є Конституція України [3], Закони України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків» [4], «Про удосконалення системи планування сім'ї та охорони репродуктивного здоров'я в Україні» [5], а також «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [6] та ін. Проте багато питань, пов'язаних з реалізацією репродуктивних прав, не мають чіткої правової регламентації на місцевому рівні, що створює значні проблеми на практиці.

Місцеві органи влади мають важливу роль у реалізації репродуктивних прав та гендерної політики через організацію програм і проектів, що забезпечують доступ до медичних послуг, інформування громадян, а також надання фінансової та організаційної підтримки.

У Дніпропетровській та Харківській областях, що стали одними з найбільш постраждалих регіонів через повномасштабне вторгнення РФ в Україну, органи місцевого самоврядування стикаються з численними проблемами в забезпеченні репродуктивних прав. Перш за все, це обмежені фінансові ресурси та складнощі з доставкою медичних послуг у віддалені райони, що посилюються через бойові дії. Багато лікарень та медичних установ зазнали пошкоджень, а медичний персонал втратив можливість працювати в небезпечних умовах. У цих умовах забезпечення доступу до якісних репродуктивних послуг стає критично важливим.

Також слід зазначити, що незважаючи на наявність національних стратегій та законодавчих ініціатив, на місцевому рівні спостерігається значна варіативність у впровадженні програм, спрямованих на реалізацію репродуктивних прав та гендерної рівності. Це відображає як позитивні приклади, так і суттєві прогалини у нормативно-правовому регулюванні.

У Дніпропетровській області затверджено Регіональну цільову соціальну програму розвитку сімейної та гендерної політики на 2023–2027 роки. Програма спрямована на створення соціальних та економічних умов для належного

функціонування та розвитку сім'ї, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, а також утвердження гендерної рівності [7].

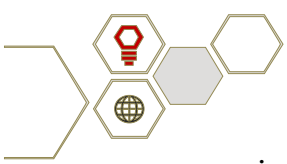
У Краматорську також реалізується міська програма з реалізації сімейної, гендерної політики, попередження домашнього насильства та протидії торгівлі людьми на 2021–2025 роки. Метою програми є реалізація державної сімейної та гендерної політики, спрямованої на утвердження в суспільстві соціальної справедливості та гендерної рівності, підтримку сімей, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, їх повновартісної участі у розбудові громадянського суспільства, подолання таких негативних явищ у суспільстві, як домашнє насильство та торгівля людьми [8].

Утім, попри наявність окремих програм, є суттєві прогалини у їх реалізації. Зокрема, відсутність програм планування сім'ї на рівні місцевих бюджетів є поширеною проблемою. Це свідчить про недостатню інтеграцію репродуктивних прав у місцеве бюджетне планування.

Крім того, спостерігається відсутність механізмів звітності щодо впровадження гендерних та репродуктивних програм. Це ускладнює моніторинг ефективності програм та забезпечення прозорості їх реалізації.

Щодо гендерно-правової експертизи, слід зазначити, що згідно з Методичними рекомендаціями Міністерства соціальної політики України, перед поданням на розгляд ради проекту рішення/розпорядження рекомендується провести оцінку відповідності проекту принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків (гендерно-правову експертизу) [9]. Однак, на практиці, відсутня системна практика проведення такої експертизи, особливо щодо законопроектів, ініціаторами яких є народні депутати України.

Варто також акцентувати увагу на відсутності інтеграції гендерного підходу у бюджетний процес. Методичні рекомендації Міністерства фінансів України передбачають впровадження гендерно-орієнтованого підходу у бюджетний процес, зокрема через гендерний аналіз місцевих цільових та бюджетних програм [10]. Однак, на місцевому рівні спостерігається недостатнє застосування цього підходу, що призводить до неефективного розподілу

ресурсів та відсутності врахування гендерних аспектів у бюджетному плануванні.

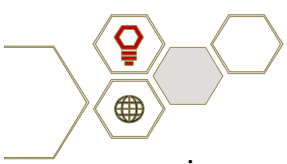
Слід зазначити, що місцеві органи влади мають безпосередній вплив на реалізацію репродуктивних прав через організацію медичних послуг, інформаційно-просвітницьку діяльність та підтримку сімейної політики. Зокрема, вони можуть: забезпечувати доступ до якісних послуг з планування сім'ї та репродуктивного здоров'я; проводити інформаційно-просвітницькі кампанії щодо репродуктивних прав; розробляти та впроваджувати програми підтримки сімей, зокрема багатодітних; забезпечувати гендерно-орієнтоване планування місцевого бюджету.

Статистичні дані за 2024 рік щодо репродуктивного здоров'я в Україні, зокрема в Дніпропетровській та Харківській областях, демонструють значні проблеми, що потребують уваги органів місцевого самоврядування та медичних установ. За даними Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, чисельність населення України зменшується, і до 2051 року може скоротитися до 25,2 млн осіб. Це зумовлено низьким рівнем народжуваності, високою смертністю та еміграцією. У Дніпропетровській та Харківській областях ситуація ускладнюється наслідками військових дій, що призводить до додаткових демографічних втрат [10].

Враховуючи контекст повномасштабної війни, ці проблеми загострилися, що створює додаткові труднощі для забезпечення належного медичного догляду та ефективної реалізації репродуктивних прав громадян.

Фактична ситуація з реалізацією репродуктивних прав у Дніпропетровській та Харківській областях відображена у статистичних даних, що дають змогу оцінити поточну ситуацію із реалізацією репродуктивних прав людини у цих регіонах.

Так, згідно з даними 2024 року, рівень кесаревих розтинів у Дніпропетровській області становить 33%, а в Харківській – 34%. Ці показники значно перевищують рекомендовані ВООЗ норми, що не повинні перевищувати 10–15% від загальної кількості пологів [11, с. 21]. Такі високі рівні можуть

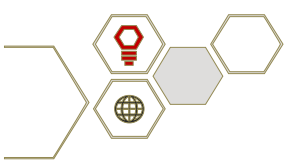

свідчити про надмірне застосування цього методу, що вимагає додаткового правового та медичного аналізу. Крім того, це ставить під сумнів питання щодо достатньої доступності та якості медичних послуг у цих регіонах, а також свідчить про можливі організаційні та професійні недоліки в медичній практиці.

Також важливо зазначити, що згідно з даними за 2023 рік, Дніпропетровська область є одним з лідерів за кількістю пологів без медичного нагляду під час вагітності, що становить серйозну проблему для системи охорони здоров'я. Крім того, ця область має найвищий рівень пологів поза медичними установами серед усіх регіонів України [11, с. 21-22]. В умовах війни, коли багато медичних установ зазнали руйнувань або стали недоступними для населення, такі факти ще більше ускладнюють ситуацію, створюючи ризики для життя матері та дитини.

Слід акцентувати увагу, що Дніпропетровська область демонструє високі показники ускладнень під час пологів, зокрема щодо гестозів (передеклам্পсії та еклампсії). Високі рівні набряків, протеїнурії та гіпертензивних розладів становлять понад 1000 випадків на рік, що є серйозним сигналом для медичних установ і вимагає оперативних заходів для покращення ситуації. Окрім того, область лідирує за кількістю випадків сепсису та септицемії після пологів, що є критичною проблемою для репродуктивного здоров'я. Спостерігається також висока частка ускладнень, пов'язаних з цукровим діабетом під час вагітності [11, с. 22], що є ознакою недостатнього контролю за станом здоров'я вагітних жінок у цих регіонах. Часті випадки кровотеч у третьому періоді пологів [11, с. 45] також потребують термінових заходів щодо покращення медичної допомоги під час пологів та після них.

Також особливо тривожними є показники пологів серед підлітків. У 2023 році в Дніпропетровській області зареєстровано значну кількість пологів серед дівчат до 18 років, при цьому понад 40% таких випадків були пов'язані з виконанням кюретажу, що є небезпечним методом. Зокрема, найбільше таких випадків зафіксовано серед дівчат до 14 років [11, с. 22], що є серйозним викликом для системи охорони здоров'я та потребує невідкладних кроків щодо

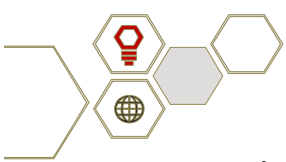

попередження ранніх вагітностей і забезпечення належної медичної та психологічної підтримки для підлітків.

Слід акцентувати увагу, що стосовно інфекційних захворювань Харківська область, зокрема, має високий рівень сифілісу серед жінок, що діагностується на пізніх стадіях захворювання. Більше 20% випадків сифілісу у цьому регіоні виявляються на пізніх етапах, що ставить під загрозу здоров'я як жінок, так і новонароджених [11, с. 24]. Це є серйозним епідеміологічним сигналом і вимагає посилення контролю за поширенням інфекцій, а також реалізації профілактичних програм для зниження рівня таких захворювань.

Ще однією проблемою є високий рівень передчасних пологів у Дніпропетровській області, де в 2023 році показник недоношених немовлят склав 10,6% [11, с. 68]. Це свідчить про необхідність підвищення рівня медичної допомоги для вагітних жінок із високим ризиком передчасних пологів, а також покращення догляду за новонародженими дітьми, зокрема в умовах війни, коли доступ до медичних послуг часто є обмеженим.

Так, аналіз статистичних даних за 2023–2024 роки вказує на серйозні проблеми в сфері репродуктивного здоров'я в Дніпропетровській та Харківській областях, зокрема внаслідок військового конфлікту. Для вирішення цих завдань необхідно вдосконалювати організацію медичної допомоги, підвищувати рівень медичної підготовки персоналу, а також забезпечити належний контроль за репродуктивним здоров'ям населення через розширення доступу до медичних послуг та інформації. Особливо важливою є імплементація міжнародних стандартів [12] у сфері репродуктивного здоров'я, що гарантують право кожної людини на доступ до якісної медичної допомоги. Також критичною залишається потреба у належному забезпеченні доступу до допоміжних репродуктивних технологій (у тому числі екстракорпорального запліднення, постмортальної репродукції [13] та послуг сурогатного материнства [14]). Крім того, слід посилювати механізми громадського контролю як елементу забезпечення прозорості, підзвітності та ефективності надання репродуктивних послуг [15]. Комплексний підхід допоможе значно покращити ситуацію з репродуктивним

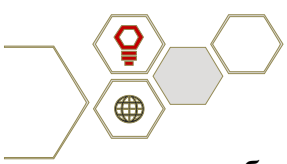

здоров'ям у постраждалих регіонах і забезпечить належний рівень медичних послуг для населення.

Важливо враховувати, що ефективна реалізація репродуктивних прав потребує не лише технічних і медичних рішень, а й ґрунтується на дотриманні прав людини в цілому. Реформування законодавства у сфері репродуктивного здоров'я має відбуватися в контексті захисту прав жінок і забезпечення рівного доступу до медичних послуг, що особливо актуально у кризових регіонах із соціальними та правовими викликами [17]. Трансформація уявлень про гендер є ключовою для розуміння та подолання нерівності, що сприяє формуванню інклюзивної і справедливої політики [18]. Розширення можливостей людини через доступ до базових свобод, у тому числі репродуктивних прав, є ключовим фактором розвитку і соціальної справедливості [19]. Таким чином, поєднання правового, гендерного та соціально-економічного підходів створює основу для удосконалення гендерної демографічної політики та реалізації репродуктивних прав на місцевому рівні в умовах воєнного стану.

Висновки. Проведений аналіз свідчить, що органи місцевого самоврядування мають важливу роль у забезпеченні реалізації репродуктивних прав та гендерної демографічної політики. Однак існуючі проблеми, як-от високі рівні кесаревих розтинів, пологи поза медичними закладами, низька якість медичних послуг, а також значна частка ранніх вагітностей та абортів, вимагають посилення правового регулювання на місцевому рівні, а також більш чіткої координації з центральними органами влади.

1. Невідповідність високих показників кесаревих розтинів міжнародним стандартам. Надмірне застосування кесаревого розтину в Дніпропетровській та Харківській областях, що значно перевищує рекомендовані ВООЗ показники, свідчить про необхідність посилення контролю за медичними установами на місцевому рівні, зокрема щодо дотримання медичних стандартів. Органи місцевого самоврядування повинні активніше впроваджувати програми моніторингу та оцінки якості медичних послуг, що надаються в регіонах, зокрема у сфері репродуктивного здоров'я. Також слід

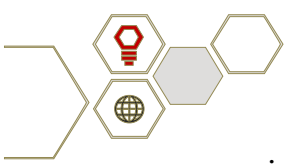

передбачити розробку на місцевому рівні рекомендацій для медичних установ, що обмежують надмірне використання кесаревих розтинів і знижують ризики для здоров'я жінок.

2. Проблеми з пологами без медичного нагляду та поза медичними закладами. Висока частка пологів без медичного нагляду або поза медичними закладами є однією з основних проблем у Дніпропетровській області, що ставить під загрозу здоров'я жінок та новонароджених. Органи місцевого самоврядування повинні створити механізми для покращення доступу до медичних закладів для жінок у віддалених районах, зокрема шляхом фінансування будівництва нових медичних установ або покращення існуючих. Крім того, необхідно впроваджувати програми інформування та просвітництва серед жінок щодо важливості медичного спостереження під час вагітності та пологів.

3. Високий рівень ускладнень під час пологів і післяпологового періоду. Ситуація з ускладненнями під час пологів, такими як гестоз, сепсис та цукровий діабет, вимагає більш чіткого контролю та координації між медичними закладами та органами місцевого самоврядування. Рекомендується запровадити на місцевому рівні системи збору та аналізу даних щодо стану репродуктивного здоров'я жінок для своєчасного реагування на негативні тенденції. Окрім цього, органи місцевого самоврядування повинні фінансувати заходи з профілактики ускладнень, включаючи навчання медичних працівників і надання жінкам доступу до лікування на всіх етапах вагітності.

4. Ранні вагітності та аборти серед підлітків. Високий рівень абортів серед підлітків, а також необхідність забезпечення репродуктивних прав молодих жінок, вимагають більш активної ролі органів місцевого самоврядування в створенні умов для профілактики та підтримки підлітків. Органи місцевого самоврядування повинні активно працювати над впровадженням програм сексуальної освіти в школах та серед підлітків, а також створенням умов для доступу до безпечних методів контрацепції. Вони також

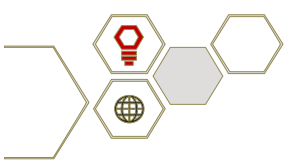

повинні розвивати підтримку для підлітків, які стали вагітними, і забезпечувати доступ до медичних та соціальних послуг.

5. Сифіліс та інші інфекційні захворювання. Проблема високого рівня пізньої діагностики сифілісу в Харківській області вказує на потребу в більш активній профілактиці та освіті серед населення. Органи місцевого самоврядування повинні брати участь у реалізації програм з профілактики інфекційних захворювань, зокрема сифілісу. Це включає в себе організацію кампаній із підвищення обізнаності серед жінок, а також забезпечення доступу до безкоштовних або доступних послуг з діагностики та лікування інфекційних захворювань.

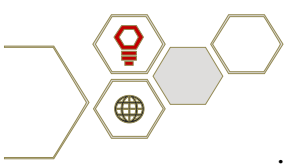
6. Високий рівень передчасних пологів. Зважаючи на високий рівень передчасних пологів у Дніпропетровській області, органи місцевого самоврядування повинні взяти активну участь у створенні ефективних механізмів для зменшення цієї проблеми. Місцеві органи влади повинні сприяти розширенню доступу до спеціалізованих медичних закладів і впровадженню програм підтримки вагітних жінок з високим ризиком передчасних пологів. Це включає розвиток гендерно-чутливих послуг, спрямованих на забезпечення рівного доступу до медичних послуг для жінок з різних соціальних груп.

Отже, місцеве самоврядування відіграє ключову роль у забезпеченні реалізації репродуктивних прав і гендерної демографічної політики. З метою покращення ситуації в Дніпропетровській та Харківській областях, органи місцевого самоврядування повинні активніше залучатися до моніторингу, координації та реалізації заходів, спрямованих на покращення репродуктивного здоров'я жінок. Це включає не лише медичні аспекти, але й соціальні програми, що сприяють підвищенню обізнаності, доступу до медичних послуг і гендерно-чутливих ініціатив. Законодавчі зміни на місцевому рівні мають бути спрямовані на забезпечення рівності в доступі до репродуктивних послуг для всіх жінок, незалежно від їх соціального статусу або місця проживання.

Список використаних джерел

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 18.12.1979 р. : станом на 6 жовт. 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text.
2. Beijing Declaration and Platform for Action. Beijing, 1995. 132 p. URL: <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/BDPfA%20E.pdf>.
3. Конституція України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#n4234>.
4. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>.
5. Про удосконалення системи планування сім'ї та охорони репродуктивного здоров'я в Україні. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2162-13#Text>.
6. Основи законодавства України про охорону здоров'я. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.
7. Про Регіональну цільову соціальну програму розвитку сімейної та гендерної політики у Дніпропетровській області на 2023 – 2027 роки. *Офіційний веб-сайт Дніпропетровської обласної ради*. URL: <https://oblrada.dp.gov.ua/rishennia/про-регіональну-цільову-соціальну-пр-4/>.
8. Міська програма з реалізації сімейної, гендерної політики, попередження домашнього насильства та протидії торгівлі людьми на 2021-2025 роки. *Офіційний веб-сайт Краматорської міської ради*. URL: <https://krm.gov.ua/miski-programy/miska-tsilova-sotsialna-programa-molod-na-2021-2025-roky/>.
9. Про затвердження Методичних рекомендацій з реалізації гендерного підходу та підходу, що базується на дотриманні прав людини, на рівні

територіальних громад : Наказ від 27.12.2022 № 359.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0359739-22#Text>.

10. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі : Наказ від 02.01.2019 № 1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19?utm_source=chatgpt.com#Text.

11. Balachuk I. Ukrainian government approves strategy to tackle predicted decline in Ukrainian population to 25 million by 2051. *Ukrainska Pravda*. URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2024/10/2/7477760/>.

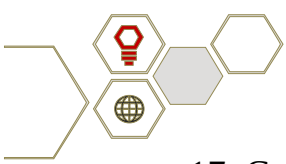
12. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В. Міжнародно-правові стандарти прав людини : навч. посіб. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 184 с. URL: https://er.dduvs.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3716/МПСПЛ_навч.%20посібник_05.06.19.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

13. Лебедєва Ю. В. Нормативно-правове забезпечення реалізації права на посмертне відтворення військовослужбовців та інших осіб: зарубіжний досвід та регламентація в Україні. *Kyiv Law Journal*. 2024. № 1. С. 23–30. URL: <https://doi.org/10.32782/klj/2024.1.3>.

14. Nalyvaiko L., Pryputen D., Verba I., Lebedieva Y., Chepik-Trehubenko O. The European Convention on Human Rights and the Practice of the ECtHR in the Field of Gestational Surrogacy. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2023. Vol. 6. No. 2. P. 206–219. URL: <https://doi.org/10.33327/ajee-18-6.2-n000203>.

15. Наливайко Л., Савченко О. Теоретико-правові засади громадського контролю за діяльністю органів державної влади : монографія. Київ : ХайТек Прес, 2017. 276 с. URL: https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/2982/1/Наливайко%20Л.Р._Савченко%20О.В._монографія_.

16. Sexual and reproductive health and rights assessment in ukraine: desk review. Kyiv : Members of the Technical Working Group on Sexual and Reproductive Health, 2024. 116 p. URL: <https://ukraine.unfpa.org/en/publications/sexual-and-reproductive-health-and-rights-assessment-ukraine-desk-review>.

17. Cook R. J., Dickens B. Human Rights Dynamics of Abortion Law Reform. *Human Rights Quarterly*. 2003. No. 25. P. 1–59.
URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=407400.
18. Butler J. Undoing Gender. New York: Routledge, 2004. 284 p.
URL: <https://doi.org/10.4324/9780203499627>.
19. Sen A. Development as Freedom. *Rugman Reviews*. London, 2009. P. 286–287.
URL: https://doi.org/10.1007/978-1-137-28787-8_94.